

“Ilmiy tadqiqotlarni amaliyotga joriy qilishning muammo va yechimlari” mavzusidagi onlayn xalqaro ilmiy-amaliy anjuman materiallar to‘plami. NamDU - 2026-yil 20-21-fevral
MA’NAVIY-MA’RIFIY TADBIRLAR ORQALI TALABALAR VATANPARVARLIK KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISH VOSITALARI

Norov Nodir Jo‘rayevich

Chirchiq davlat pedagogika universiteti mustaqil izlanuvchisi
norovn552@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18961175>

Annotatsiya: Maqolada ma’naviy-ma’rifiy tadbirlar orqali talabalarda vatanparvarlik kompetensiyasini rivojlantirishning pedagogik asoslari yoritiladi. Kompetensiyaviy, shaxsga yo‘naltirilgan va faoliyatga asoslangan yondashuvlar tahlil qilinadi hamda dars, darsdan tashqari faoliyat, volontyorlik va raqamli vositalarning tarbiyaviy samaradorligi asoslab beriladi. Tadqiqot natijalari kompleks yondashuv vatanparvarlikni ong, tuyg‘u va amaliy faoliyat darajasida shakllantirishini ko‘rsatadi.

Kalit so‘zlar: vatanparvarlik kompetensiyasi, ma’naviy-ma’rifiy tadbirlar, auditoriyadan tashqari faoliyat, kompetensiyaviy yondashuv, milliy qadriyatlar, tarbiyaviy vositalar.

Аннотация: В статье рассматриваются педагогические основы развития патриотической компетенции студентов посредством духовно-просветительских мероприятий. Анализируются компетентностный, личностно-ориентированный и деятельностный подходы, а также эффективность внеаудиторной работы и волонтерских проектов. Подчеркивается значимость комплексного подхода в формировании гражданской ответственности и патриотического поведения.

Ключевые слова: патриотическая компетенция, духовно-просветительская работа, внеаудиторная деятельность, компетентностный подход, национальные ценности, воспитательные средства.

Abstract: The article examines the pedagogical foundations for developing students’ patriotic competence through spiritual and educational activities. Competence-based, learner-centered, and activity-based approaches are analyzed, highlighting the role of extracurricular work and volunteer projects. The study emphasizes that a comprehensive approach effectively fosters civic responsibility and patriotic behavior.

Keywords: patriotic competence, spiritual and educational activities, extracurricular work, competence-based approach, national values, educational tools.

Kirish. Globallashuv jarayonlari jadallashib borayotgan, mafkuraviy tahdidlar va axborot oqimlari kuchaygan hozirgi davrda yoshlar ongida mustahkam fuqarolik pozitsiyasi, milliy o‘zlikni anglash va vatanparvarlik kompetensiyalarini shakllantirish dolzarb pedagogik muammolardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, oliy ta’lim muassasalarida tahsil olayotgan talabalarni nafaqat kasbiy jihatdan, balki ma’naviy-axloqiy va fuqarolik mas’uliyati nuqtai nazaridan yetuk shaxs sifatida tarbiyalash zamonaviy ta’lim tizimining ustuvor vazifasiga aylanmoqda.

Talabalarda vatanparvarlik kompetensiyasini rivojlantirish jarayoni kompleks pedagogik yondashuvni talab etadi. Mazkur kompetensiya faqat nazariy bilimlar orqali emas, balki shaxsiy munosabat, qadriyaviy pozitsiya, ijtimoiy faollik va amaliy faoliyat tajribasi asosida shakllanadi. Shu bois auditoriyadan tashqari ma’naviy-ma’rifiy tadbirlar talabalarning ichki motivatsiyasi, ijtimoiy ong va fuqarolik mas’uliyatini rivojlantirishda muhim tarbiyaviy platforma vazifasini bajaradi.

Ma’naviy-ma’rifiy tadbirlar — bu talabning milliy qadriyatlar, tarixiy meros, davlat ramzlari, ijtimoiy jarayonlar va jamiyat taraqqiyoti bilan bog‘liq bilimlarini kengaytirish, ularda vatan taqdiri uchun daxldorlik hissini shakllantirishga qaratilgan maqsadli pedagogik faoliyat tizimidir. Biroq ushbu tadbirlarning samaradorligi ko‘p jihatdan ularni tashkil etishda qo‘llaniladigan vositalarning ilmiy asoslanganligi, tizimlilik va metodik jihatdan to‘g‘ri tanlanishiga bog‘liqdir.

Pedagogik tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, tarbiyaviy jarayonda vositalarning to‘g‘ri tanlanishi shaxsning kognitiv, emotsional va xulq-atvor komponentlariga kompleks ta’sir ko‘rsatadi. Shu nuqtai nazardan, ma’naviy-ma’rifiy tadbirlar orqali talabalar vatanparvarlik kompetensiyalarini rivojlantirish vositalarini aniqlash, ularni tasniflash hamda pedagogik mexanizmlarini asoslash ilmiy va amaliy ahamiyat kasb etadi.

Adabiyotlar tahlili. Mavzu yuzasidan bir qancha xorijiy va mahalliy olimlar tadqiqot olib borgan. Jumladan, X.D.Sharipova[1], O‘.Ahmedova[2], N.M.Axmadaliyev[3], R.Madaliyev[4],

“Ilmiy tadqiqotlarni amaliyotga joriy qilishning muammo va yechimlari” mavzusidagi onlayn xalqaro ilmiy-amaliy anjuman materiallar to‘plami. NamDU - 2026-yil 20-21-fevral

I.Maxmudova[5], Sh.D.Ismoilov[6], L.Kamolova[7], X.Tojiyev[8], M.Xasanov[9], J.Solijonov[10]lar tadqiqotlarida o‘z aksini topgan.

Talabalarda vatanparvarlik kompetensiyasini rivojlantirish uchun darsdan tashqari, ma’naviy-ma’rifiy tadbirlar bilan birgalikda olib boriladigan, tizimli tarbiya eng samarali yondashuv sifatida ko‘rsatiladi.

Asosiy yondashuvlar va tamoyillar:

- Kompetensiyaga yo‘naltirilgan yondashuv: Vatanparvarlik faqat bilim emas, balki shaxsning qadriyatlarini, mas’uliyati, fuqarolik pozitsiyasi va amaliy xatti-harakatlari majmui sifatida talqin qilinadi[11].

- Shaxsga yo‘naltirilgan va faoliyatga asoslangan tarbiya: Talaba/yoshlar real ijtimoiy loyihalar, volontyorlik, klublar va tashabbuslarda faol ishtirok etishi zarur[12].

- Milliy qadriyatlarga tayanish: Tarix, milliy urf-odatlar, oila, katta avlod tajribasi, xalq og‘zaki ijodi asosida ma’naviy-axloqiy fazilatlarini mustahkamlash vatanparvarlikning tayanchi sifatida ko‘rsatiladi.

1-jadval

Turli tarbiyaviy shakllarning vatanparvarlikka ta’siri.

Faoliyat turi	Mazmuni	Kutilgan natija
Dars, maxsus kurslar	Tarix, madaniyat, fuqarolik-huquqiy bilimlar integratsiyasi	Keng dunyoqarash, ongli fuqarolik
Darsdan tashqari tadbirlar	Tematik kechalar, uchrashuvlar, muzey/ziyoratlar	Emotsional bog‘lanish, faxr tuyg‘usi
Talaba klublari va volontyorlik	Ijtimoiy loyihalar, xotira aksiyalari, mahalliy jamoaga xizmat	Amaliy vatanparvarlik xatti-harakati

Tadqiqotlar vatanparvarlikning katta qismi aynan oilada shakllanishini, ta’lim muassasalari esa uni chuqurlashtirishini ko‘rsatadi.

Keksa avlod, diniy va jamoat tashkilotlari, mahalla bilan hamkorlik yoshlarning ma’naviy-axloqiy va vatanparvarlik tarbiyasini kuchaytiradi.

O‘qituvchi qadriyatlar tashuvchisi va tashkilotchi sifatida vatanparvarlik kompetensiyasini shakllantirishda markaziy figura bo‘lib, shaxsiy namuna, muloqot madaniyati va innovatsion metodlardan foydalangan holda ta’sir ko‘rsatadi.

Mavjud tadqiqotlar ma’naviy-ma’rifiy tadbirlar, dars va darsdan tashqari faoliyat, oila hamda jamiyat hamkorligiga tayangan, shaxsga va faoliyatga yo‘naltirilgan kompleks yondashuv talabalarda vatanparvarlik kompetensiyasini rivojlantirishning eng asosli yo‘li ekanini ko‘rsatadi.

Tadqiqotlar talabalarda vatanparvarlikni ong, tuyg‘u va xatti-harakat darajasida shakllantirish uchun turli ma’naviy-ma’rifiy vositalarni kompleks qo‘llash zarurligini ko‘rsatadi.

1. Ta’lim jarayoni va axborot-ma’rifiy faoliyat vositalari.

Maxsus kurslar, mavzuli darslar: tarix, milliy madaniyat, fuqarolik huquqi bilan integratsiyalashgan darslar vatan, xalq va davlatga hurmatni kuchaytiradi.

Chet tillaridagi ma’rifiy ishlanmalar (matnlar, media, bahslar) orqali milliy tarix va qadriyatlarni yoritish – fuqarolik va vatanparvarlik kompetensiyalarini rivojlantiradi[13].

Raqamli muhitdagi ma’rifiy faoliyat (onlayn klublar, vatanparvarlikka oid kontent, loyihalar) yoshlar identitetini qo‘llab-quvvatlaydi.

2. Darsdan tashqari va art-pedagogik vositalar.

2-jadval

Darsdan tashqari vositalar va ularning ta’siri.

Vosita	Qanday ishlaydi	Kutiladigan ta’sir
Muzey va tarixiy joylarga sayohat	Ajdodlar jasorati bilan emotsional uchrashuv	Faxr, mas’uliyat, tarixiy xotira
Adabiyot, teatr, kino asosidagi tadbirlar	Asarlar tahlili, spektakl, film muhokamasi	Vatan haqida emotsional-axloqiy munosabat

Kitob treylerlari, ijodiy media loyihalar	Qahramonlik va Vatan haqidagi kitoblar bo‘yicha videolar yaratish	Kognitiv, emotsional va faoliyat komponentlarini bir vaqtda rivojlantirish
Volontyorlik va ijtimoiy-patriotik loyihalar	Mahalla, muhojirlarga yordam, xotira aksiyalari	“Amaliy” vatanparvarlik xatti-harakati

3. Shaxsga yo‘naltirilgan tarbiya va o‘qituvchi roli

Kompetensiyaga asoslangan texnologiyalar: kvestlar, flashmoblar, ssenariyli tadbirlar, volontyorlik loyihalari orqali motivatsion, kognitiv, emotsional va xulqiy sohalarga birgalikda ta‘sir ko‘rsatiladi.

O‘qituvchi va tarbiyachilar qadriyat tashuvchisi va namuna sifatida ma‘naviy-ma‘rifiy tadbirlarni loyihalash va boshqarish orqali talabalar vatanparvarlik dunyoqarashini mustahkamlaydi.

Xulosa.Ma‘naviy-ma‘rifiy tadbirlar samarali bo‘lishi uchun ularni dars, darsdan tashqari faoliyat, art-pedagogika, raqamli va ijtimoiy loyihalar bilan uyg‘unlashtirgan holda, talabaning hissi, tafakkuri va amaliy faoliyatiga bir vaqtning o‘zida ta‘sir ko‘rsatuvchi vositalar majmuasi sifatida rejalashtirish zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Dekhanovna S. (2025). Development of The Sense of Patriotism in Students Through Pedagogical Activity. European International Journal of Philological Sciences. <https://doi.org/10.55640/eijps-05-04-22>.

2. Ahmedova O. (2023). THE EFFECT OF SPIRITUAL EDUCATION ON STATE AND SOCIETY ADMINISTRATION. Scientific journal of the Fergana State University. https://doi.org/10.56292/sjfsu/vol29_iss2/a46.

3. Axmadiyev N. (2023). The significance of using the experience of the older generation in raising the moral, educational and cultural thinking of the youth. Scientific journal of the Fergana State University. https://doi.org/10.56292/sjfsu/vol29_iss6/a46.

4. Madaliyev R. (2023). The significance of artpedagogical tools in military patriotic education of young students. Scientific journal of the Fergana State University. https://doi.org/10.56292/sjfsu/vol29_iss1/a11.

5. Maxmudova I. (2023). Development of Creative Competence of Students as an Important Issue. Scientific journal of the Fergana State University. https://doi.org/10.56292/sjfsu/vol29_iss2/a175.

6. Ismoilov, S. (2023). National Values and Traditions of Children in the Family Based on Theoretical Methodology of The Formation of Relationships Basics. Scientific journal of the Fergana State University. https://doi.org/10.56292/sjfsu/vol29_iss5/a9.

7. Kamalova, L. (2023). Instilling patriotism in primary students through the creation of book trailers. Perspectives of Science and Education. <https://doi.org/10.32744/pse.2023.4.14>.

8. Tojiyev, X. (2023). Development of professional training of future military education teachers technological pedagogical - cal conditions. Scientific journal of the Fergana State University. https://doi.org/10.56292/sjfsu/vol29_iss2/a185.

9. Xasanov M. (2021). Chaqiriqqacha harbiy ta‘lim yo‘nalishi talabalarining kasbiy kompetentligini rivojlantirish., 2, 338-341. <https://doi.org/10.47689/2181-1415-vol2-iss9/s-pp338-341>.

10. Solijonov, J. (2023). Psychological and pedagogical aspects of developing logical thinking in future educators through interdisciplinary cooperation. Scientific journal of the Fergana State University. https://doi.org/10.56292/sjfsu/vol29_iss2/a163.

11. Bogouta, V., Naida, I., Mykhailichenko, M., Kornienko, A., & Machuskyi, V. (2024). Critical strategies for strengthening the patriotic education framework for youth. Multidisciplinary Reviews. <https://doi.org/10.31893/multirev.2024spe075>.

12. Kudzaeva, A., Rubaeva, V., & Aguzarova, K. (2024). On the issue of forming patriotic values of students. Vestnik of North Ossetian State University. <https://doi.org/10.29025/1994-7720-2024-4-171-178>.

13. Fedicheva, N., & Perepadya, D. (2025). Information and Educational Activities and Foreign Languages Classes as a Means of Patriotic Education of Youth. Education and Pedagogical Sciences. [https://doi.org/10.12958/2227-2747-2025-2\(189\)-99-108](https://doi.org/10.12958/2227-2747-2025-2(189)-99-108).